

Índex

Pròleg del Sud	5
Pròleg del Nord	11
Introducció	13
El meu avi: Francesc Ribas Soberano	19
Reus a finals del segle XIX: naixement i infància de Francesc Ribas Soberano	19
El sanatori de Puig d'Olena.....	22
El metge humanista i progressista.....	37
Una vida política curta i intensa.....	38
L'Hospital Clínic de Barcelona.....	45
Responsable del Servei de Lluita contra la Tuberculosi de la Generalitat durant la Guerra Civil.....	55
La seva tasca legislativa.....	55
L'exili	61
El retorn	68
El meu pare: Ignasi Fortuny Tarrés	83
La seva infància i els seus orígens.....	83
El servei militar a Alemanya.....	88
La primera feina a Madrid	90
El retorn i la marxa a Nova York	93
La Guerra Civil.....	95
París 1937-1939	100
La Segona Guerra Mundial i la seva primera evasió.....	106
La resistència	114

El casament	118
La segona evasió i la marxa a Barcelona.....	122
La postguerra.....	124
Ignasi Fortuny Ribas	135
La meva infància.....	135
El meu oncle David Cardús i Pascual	140
El bosc de Valls	142
La Mademoiselle Lespagnol	156
La mort de la meva mare.....	157
El retorn a Mademosielle Lespagnol.....	161
Una politització prematura	168
Perpinyà i els meus inicis de militant	175
París el 1973	191
Els catalans del nord a la regió parisenca	204
La Carta de Brest	212
Les relacions internacionals del PSAN i el PSAN-P.....	215
La Comissió de París de l'Assemblea de Catalunya.....	220
L'Evarist Massip	225
L'afer Comorera	228
Joan Comorera i la qüestió nacional.....	246
Els comoreristes i el PSC	249
Evarist Massip i el POUM	253
Evarist Massip i el president Tarradellas.....	253
Evarist Massip i els arxius del PSUC	254
La mort d'Evarist Massip	255
Epíleg d'una etapa	257

Pròleg del Sud

Vaig conèixer l'Ignasi Fortuny en una data de la primavera de l'any 1977 que no puc precisar exactament. En canvi, recordo amb exactitud el lloc: l'estació de ferrocarril de Tolosa de Llenguadoc. Havia arribat fins allí conduint des de Barcelona, acompanyat de tres joves advocats, com jo mateix integrants d'una semiclandestina Coordinadora Estatal d'Advocats Laboralistes que aplegava les més variades tendències polítiques a l'esquerra del PCE-PSUC. Ens havia arribat la convocatòria d'una trobada internacional d'advocats, a celebrar en aquella ciutat francesa i destinada a posar en comú la situació a cada país de la repressió policial i judicial sobre els moviments socials i polítics radicals. L'acte estava organitzat pel Mouvement d'Action Judiciaire, col·lectiu de juristes francesos sorgit arran de les revoltes del maig de 1968. En la convocatòria es feia una crida a la creació d'una xarxa d'advocats europeus contra la repressió, i s'insistia en la necessitat de mantenir la màxima discreció per motius de seguretat pel que feia a la data i el lloc de la reunió. Va ser en Josep de Calasanç Serra, més conegut com *Cala*, aleshores militant destacat del PSAN-P (Partit Socialista d'Alliberament Nacional- Provisional), qui em va donar la cita per contactar amb qui ens hauria de portar al lloc de la trobada. Havíem d'arribar el dia i hora determinat a un punt d'encontre a l'aparcament de l'estació de Tolosa, on deixaríem el nostre cotxe i seríem recollits, en un altre cotxe, per un jove que s'identificaria com Ignasi. El *Cala* em va posar en antecedents sobre el per a mi desconegut Ignasi: es tractava d'una persona de tota confiança, estudiant de dret a París, de nacionalitat francesa però català al cent per cent pels seus orígens familiars a la Catalunya Nord, i a més a més militant actiu del PSAN-P.

Aquestes informacions em van despertar la curiositat. Les meves experiències anteriors amb el món dels catalanistes del Nord es limitaven a una estada l'any 1975 a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada, on vaig tractar en Pere Verdaguer, ànima de l'esdeveniment, i el poeta Jordi Pere Cerdà, a més alguns

activistes que parlaven un català afrancesat amb un fort accent rossellonès. La primera impressió que vaig tenir de l'Ignasi Fortuny va ser comprovar amb sorpresa que parlava un excel·lent català de Barcelona, sense el menor accent. Ben aviat em vaig assabentar que havia nascut a Barcelona, on havia residit fins als dinou anys. Els tres dies de convivència i continus debats que vam compartir a Persin-Bas, una antiga masia en estat decadent als afores de Tolosa, van ser l'inici d'una relació d'amistat i respecte mutu que, amb alternatives diverses, s'ha mantingut al llarg de més de trenta-cinc anys. És per això que quan l'Ignasi em va proposar d'escriure unes ratlles de presentació del present llibre —notable combinació de biografies i memòries— vaig acceptar encantat l'encàrrec, com a mostra d'amistat i també en compensació a les vegades que jo li havia demanat una col·laboració desinteressada en moments importants de la meua vida professional.

Cap a la fi de la tercera part de l'obra, que l'Ignasi Fortuny ha dedicat a les seves memòries personals d'infantesa i joventut, hi ha una referència a la trobada de Persin-Bas, als seus antecedents i a les conseqüències que se'n van derivar. Vull afegir que, per als juristes que veníem d'una Catalunya que tot just acabava de sortir de la negra nit franquista, la trobada va significar el trencament del nostre aïllament i l'accés als grans debats jurídics i polítics que els nostres col·legues europeus vivien amb intensitat en aquells moments fundacionals del que havia de ser la Unió Europea. Aquell món ens era totalment nou i desconegut, i l'Ignasi Fortuny ens va ser d'enorme utilitat, gràcies a la seva reconeguda vocació d'establir relacions i fer de pont entre persones o iniciatives. L'Ignasi em va posar en contacte amb companys francesos i belgues, amb els quals i en trobades posteriors vam començar a establir les bases d'una associació europea que aplegués associacions nacionals d'advocats dedicades a la defensa dels drets fonamentals de la persona i de les llibertats públiques, i que alguns anys més tard es materialitzà en l'AED (Advocats Europeus Demòcrates).

Durant els anys vuitanta del segle passat, l'Ignasi i jo vam compartir activisme polític en el camp de l'independentisme d'esquerres. Tant ell com jo, encara que amb trajectòries distintes, havíem coincidit en l'amistat personal i la complicitat política amb en Josep de Calasanç Serra i les seves germanes Eva i Blanca. Amb un cert nombre de militants disconformes amb la línia dominant a l'IPC (Independentistes dels Països Catalans), reconvertit en MDT (Moviment de Defensa de la Terra) i amb la deriva aventurera que prenia Terra Lliure, vam crear un col·lectiu anomenat La Nova Falç, de curta durada (1983-1987), però molt actiu políticament dins de l'espai independentista radical.

Aquest col·lectiu va incorporar la pràctica totalitat dels militants d'IPC a la Catalunya Nord, tant exiliats del Principat com autòctons, i de fet va prendre el nom de la revista del mateix títol, òrgan dels independentistes nord-catalans. L'Ignasi Fortuny, en la seva condició de transfronterer, amb un peu a Barcelona i l'altra a Perpinyà, va jugar un paper important en l'establiment de contactes polítics entre el Principat i la Catalunya Nord. No cal dir que aquests anys de militància compartida van contribuir a enfortir la nostra relació d'amistat.

En el terreny professional, vull destacar la valuosa col·laboració de l'Ignasi Fortuny en el procés que jo dirigia davant del Tribunal Europeu de Drets Humans, a Estrasburg, en relació amb l'anomenat «cas Bultó», o cas «Batista i Roca». Aquest procés va concloure amb la Sentència del Tribunal Europeu del 6 de desembre de 1988, en el cas “Barberà, Massaguer i Jabardo contra Espanya”, en la qual per primera vegada es condemnava l'Estat espanyol per violació de drets fonamentals de la persona, en el judici celebrat davant l'Audiència Nacional de Madrid, l'any 1982, i en el qual tres independentistes catalans havien estat condemnats per assassinat sense cap prova vàlida de càrrec. L'Ignasi Fortuny va estar incondicionalment al meu costat des del primer moment, em va acompanyar a Estrasburg en nombrosos tràmits del llarg procediment, i es va integrar desinteressadament a treballar amb l'equip jurídic que portàvem l'afer i que estava format pels companys Ignasi Doñate, Simeó Miquel i jo mateix. Molt especialment, em va posar en contacte amb l'advocat de Tolosa, Christian Etelin, excel·lent professional i excepcional persona, en el despatx del qual l'Ignasi, ja en possessió de la llicenciatura de dret, s'havia incorporat. Maître Etelin ens va ajudar decisivament en la fonamentació jurídica de les demandes davant la Comissió i el Tribunal Europeu, i va intervenir al meu costat en les sessions del judici oral que es van celebrar a Estrasburg, mentre que l'Ignasi aplicava el seu domini del llenguatge jurídic francès a la redacció tant dels escrits com a la preparació de les meves intervencions orals, que necessàriament havien de fer-se en la llengua de Molière. Sens dubte, correspon a l'Ignasi una part no petita de l'èxit assolit en aquest important plet.

Voldria ara expressar breument algunes reflexions que la lectura del llibre que teniu entre les mans m'ha suscitat. En primer lloc, l'admiració per l'enorme esforç que l'autor ha hagut d'esmerçar per aplegar el cúmul de materials de primera mà sobre els quals ha bastit la seva història familiar. Dotat d'una privilegiada memòria, l'Ignasi reconstrueix els seus records personals, que integra amb els relats orals que la seva inesgotable curiositat ha anat recollint al llarg dels anys de boca de parents propers i distants, i amb una pacient recerca

en la correspondència i documentació conservada en arxius familiars o públics. L'obra aplega una immensa quantitat d'informació, la gran majoria totalment inèdita, que no solament versa sobre els tres protagonistes al voltant dels quals s'articula el text —l'avi matern, el pare i el propi autor— ans també s'amplia i ramifica, amb naturalitat i sense perdre mai l'interès, en múltiples direccions i en terrenys sovint inexplorats. Tot seguint el fil de les relacions familiars i de les atzaroses biografies de la considerable nòmina de personatges que van apareixent en escena, l'autor va teixint un relat que desborda constantment la “petita història” d'una crònica familiar per entrar de ple en la “gran història”, travessada per les tremendes convulsions que han viscut el nostre país i Europa en general al llarg del segle xx.

Sense entrar en valoracions crítiques de caràcter formal que no són de la meva competència, cal reconèixer l'habilitat amb què l'autor integra els dos nivells en què es mouen els personatges retratats, entre la “petita” i la “gran” història a què m'he referit. Això es fa palès, sobretot, en la primera i segona part del llibre, dedicades respectivament a l'avi matern, Francesc Ribas Soberano, diputat d'ERC al Parlament de la Catalunya republicana, metge tisiòleg creador del sanatori de Puig d'Olena, amic i metge particular de Lluís Companys, i representant de la Generalitat a la direcció de l'Hospital Clínic de Barcelona durant la Guerra Civil; i al pare, Ignasi Fortuny Tarrés, home de negocis i d'acció arrelat a la Catalunya Nord, al servei de la Generalitat en missions delicades durant la nostra guerra, i més tard membre de la Resistència francesa contra l'invasor nazi. Dues biografies ben diferenciades, corresponents a dos personatges que es movien en òrbites d'improbable intersecció, però que els giravolts de la història faran coincidir en un lloc de l'Alta Cerdanya, on la filla de l'exiliat doctor Ribas coneix un jove d'Oceja, que seran els pares del nostre autor. En els dos casos, la biografia dels protagonistes ens és presentada en el seu context familiar respectiu —que inclou avantpassats, col·laterals i descendents— i inserta en el teixit de relacions socials, professionals i culturals dins del qual s'ha format llur personalitat. Tot això, explicat amb minuciositat gairebé notarial, configura un interessantíssim retrat d'una època que abraça diverses generacions i espais geogràfics diferents, fet de fragments dispersos i aparentment sense gaire relació entre sí, però que prenen tot el seu sentit i s'unifiquen quan s'articulen en la memòria del protagonista de la tercera part del llibre, l'Ignasi Fortuny Ribas. En aquest sentit, m'ha semblat veure en aquesta tercera part, que recull les memòries d'infantesa i joventut de l'autor, la voluntat d'explicar-se a ell mateix i explicar al lector els eixos fonamentals

que han condicionat la seva experiència vital: un sentiment de profunda catalanitat, referida a un concepte ampli de Països Catalans; una concepció del món basada en els valors democràtics i progressistes, i una especial manera de ser i de viure, que ell mateix anomena transfronterera i que consisteix a sentir-se com a casa a una banda i a l'altra de la ratlla artificial que divideix el nostre territori nacional. Per arribar fins aquí ha sentit la necessitat de cercar les seves arrels morals, sentimentals i culturals en la història de la seva família, i ha trobat en les poderoses personalitats de l'avi i del pare el mirall en què ha vist reflectits, en èpoques i circumstàncies històriques ben diferents, els propis anhels de llibertat i el mateix sentiment de catalanitat.

Una última reflexió. El nostre passat immediat —Guerra Civil, franquisme, Transició— és encara un terreny en gran part inexplorat. Fets i situacions rellevants romanen desconeguts, molts personatges que van ser protagonistes decisius en algun moment de la nostra història no han sortit encara de l'oblit. Aquests immensos buits en la memòria col·lectiva obeeixen, en bona part, a la manca d'una tradició memorialística en el nostre país, però sobretot a una deliberada voluntat dels gestors de la transició democràtica d'esborrar tot rastre de les responsabilitats derivades d'un passat infame, només possible afavorint l'amnèsia de tot un país. En aquest sentit, el llibre *Catalunya Nord-Catalunya Sud. Història d'una família transfronterera* representa un valuós esforç que contribueix a preservar el record d'una època convulsa. Hi trobarem un niu de dades i d'informacions, de desigual importància, però sempre interessants i molt sovint inèdites en la nostra historiografia. Penso, per exemple, en l'últim capítol, dedicat a Evarist Massip, secretari d'en Joan Comorera, i en què aquest personatge aporta un testimoni cabdal per entendre la crisi del PSUC de l'any 1949 i la liquidació d'un projecte de partit comunista identificat amb la lluita per l'alliberament nacional de Catalunya. Ens calen molts llibres com aquest que treguin a la llum tantes històries encara ocultes, ja que ens és imprescindible conèixer, cada vegada amb més precisió, les llums i les ombres del nostre passat per saber d'on venim. Només així entendrem qui som ara i per què som com som, en un moment com l'actual en què cal decidir què volem ser com a poble.

August GIL MATAMALA
Barcelona, abril de 2015

Pròleg del Nord

El diumenge 21 d'octubre de 1972 naixia “en un lloc arraconat de l'Alt Vallespir” (*dixit La Falç*) el primer partit català del Rosselló i de l'Alta Cerdanya: l'Esquerra Catalana dels Treballadors (ECT). Era l'alba de la reconquesta. Per a nosaltres, la immensa onada del maig del 68 no havia pas decaïgut. Dos anys abans d'aquesta fundació, havia trucat a la porta, regal dels déus, un jove estudiant que començava els estudis de dret a la recentment restaurada Universitat de Perpinyà: era l'Ignasi Fortuny. Era temps del Comitè Rossellonès d'Estudis i d'Animació. Me'l veig encara presentant-se al rebedor del meu bufet d'advocat al segon pis del 10 carrer Foy —sí, Foy, ai las!— de la fidelíssima vila. A la planta baixa d'aquesta casa senyorial hi tinguérem més endavant el local del partit. Ignasi devia tenir aleshores uns 18 anys. Sorprenia per la distància reflexiva que mantenia amb les coses i amb la gent. Sempre amb una amable ironia —a cops sornegueria— llegat potser dels avantpassats cerdans... Catalunya Nord —vam forjar el nom aleshores, nom-bandera per un país que mai, nosaltres, podrem anomenar Catalunya del Nord amb perdó de l'Institut— Catalunya Nord, doncs, iniciava el seu llarg camí de reconquesta de la catalanitat amb una força, un entusiasme, unes conviccions i una dedicació que en el nou partit era total. Aquesta fou l'escola on —sense cap mestre— uns i altres vam aprendre a plantar cara a la immensa força del colonitzador i a tots els *limpiabotes* —per no dir paraulotes— que li van al darrere. Com passa gairebé sempre en els moviments minoritaris que se la fan amb una realitat adversa potent, la temptació és de culpar el company de les frustracions permanents que resulten d'un combat tan desigual. Ho vam viure a l'ECT amb l'escissió de l'estiu de 1977. L'Ignasi fou un dels escindits. Se'ns explica en la part autobiogràfica del seu treball. Si algú m'hagués dit aleshores que, un dia, el qui passava per ser un dels dirigents de l'escissió em demanaria de prologar un llibre seu i que ho farí amb plaer, l'haurí tractat de boig. Aquest trencament fou per a alguns, companyes i companys,

per a mi mateix, molt dur d'empassar. Han passat prop de quaranta anys. No sé si ens hem fet savis. El que és segur és que ens hem fet grans. L'Ignasi i jo hem tornat a ser, durant un temps, en el mateix partit, una altra Esquerra, no tan èpica com la primera... Tenim en comú, entre d'altres, la idea que, catalans d'una banda i de l'altra, compartint el gentilici —que ja és molt—, compartirem un dia moltes més coses si, pels dos costats, fem les coses com cal i si els déus no ens van en contra.

En aquest compartir coses, el llibre de l'Ignasi és una aportació valuosa. És una evidència: no hi ha cultura sense memòria amb perdó dels qui diuen un poc ràpidament, amb l'Édouard Herriot, que la cultura és allò que queda quan tot s'ha oblidat. Precisament lo que sempre han buscat els vencedors és esborrar la memòria dels vençuts. Per aquesta política tot s'hi val: assassinats massius, tergiversacions, amalgames, robatoris i destruccions d'arxius i de llibres, etc. És per això que l'Ignasi fa un gran servei al país recordant l'itinerari professional i patriòtic dels seus avantpassats immediats i també les seves pròpies vivències polítiques. Els personatges de “primer pla” tenen els seus memorialistes que expliquen accions i reflexions. Però massa sovint persones que van jugar un paper important a la història no reben l'atenció que es mereixen dels professionals del ram. Aquest és el cas de l'avi matern i del pare de l'Ignasi. Precisament ell ho fa amb tota la cura, tota la serietat d'un bon historiador, deixant de banda les facilitats de la pietat filial. Ho fa amb molta traça, donant a veure la riquesa de la vida ella mateixa amb totes les seves casualitats i les seves necessitats. Déu n'hi do els personatges que van desfilant en aquests tres recorreguts. Per exemple, ningú a partir d'ara podrà escriure sobre l'Evarist Massip, sobre el PSUC i el POUM sense referir-se a les converses de l'Ignasi amb aquest dirigent dels “estalinistes” catalans en els suburbis de París a finals dels setanta. El llibre també serà referència per a tots aquells qui s'interessin pel fenomen fronterer. De la mateixa manera que l'ocell de Minerva s'enlaira al crepuscle, com explicava Hegel, és en el moment en què, en les nostres latituds, la frontera perd la seva vigència que els estudiosos espigolen a tort i a dret sobre aquest camp. En tot cas, per a parlar amb serietat del nostre, avui ben esquerdat, mur de Berlín francoespanyol, serà imprescindible haver-se llegit el Fortuny. I és de desitjar que el seu llibre serveixi de model per a tots aquells qui voldrien deixar constància de les gestes pròpies i familiars per enriquir aquest tresor de memòria que necessitem per reconquerir el país.

Miquel MAYOL i RAYNAL
Perpinyà, febrer de 2015

Introducció

Fa temps que tinc al cap escriure un llibre sobre el meu avi.

De petit, el meu avi m'impresionava i l'he admirat sempre. L'observava i el veia un home diferent. No sabia gaire per què. Parlava poc i l'observava perquè mai obria la boca per a dir una bajanada, el que deia era el producte de la reflexió; si no, no parlava. Recordo que un dia es va fer comprar uns llibres de dret societari que es va estudiar per a poder saber quina actuació havia de tenir en unes reunions conflictives del consell de la DAMM.

A cops s'equivocava i ho reconeixia. Físicament tenia un posat molt senyor i elegant. Semblava sever. De petit, tot això ho vaig copsar i per això em fascinava.

Quan el meu avi va morir jo tan sols tenia 14 anys. He recorregut, per tant, a la meva memòria, ja que la majoria de les persones que l'han conegut ja no hi són i en particular els familiars més pròxims i amics.

La recerca d'arxius per a contrastar el que havia sentit a dir a casa ha estat una tasca difícil, ja que d'arxius familiars no n'hi ha, es van perdre o han estat destruïts per la Falange, i en els arxius públics hi ha ben poca cosa; fins i tot els arxius del sanatori de Puig d'Olena, del qual el meu avi va ser el director, van ser destruïts a mitjan anys noranta, segons la mare superiora que dirigeix en l'actualitat aquest centre.

Per això, en un principi, vaig partir d'una aproximació de l'infant que viu una sèrie de fets i d'esdeveniments que sovint no comprèn o que no va comprendre fins que no va ser adult.

He estat sempre una persona inquieta des d'un punt de vista polític i m'ha agradat la història. No vaig acceptar mai la situació del meu avi i el pare m'ho explicava sense embuts. Ja de jovenet participava en manifestacions antifranquistes. Sovint d'amagat del meu pare i de la meva àvia. Tan sols tenia 16 anys

quan els grisos ja em van donar el primer cop de porra. D'aleshores ençà no he parat.

La memòria és complexa i selectiva, fidedigna i traïdora. El pas dels anys pot distorsionar els fets recordats com també els poden distorsionar les nostres vivències, les nostres conviccions, la nostra formació, la nostra cultura i la nostra personalitat. La cal interpretar i contrastar. He procurat, per tant, evitar falsedats. Quan no he pogut contrastar fets històrics, he procurat interpretar-los amb la màxima fidelitat a la història, però tan sols quan això ha estat possible si no cito les fonts.

El que escric és, per tant, subjectiu, però intentant amb la màxima honestetat intel·lectual aproximar-me a l'objectivitat. Més d'un cop he hagut de rectificar les meves creences i també la memòria familiar, a vegades deformadora, quan he tingut els elements que m'han demostrat que la realitat era una altra.

A mesura que m'he posat a escriure, l'esforç de recordança d'uns fets m'ha ajudat a fer la meva memòria més flexible, més clarivident i, per tant, més fidel. Un record m'ha ajudat a recordar-ne un altre, com també m'han ajudat les converses amb membres de la família: la meva tia, la meva germana i els meus cosins i amics de la família.

Sovint dos records contradictoris t'obliguen a fer l'esforç d'esbrinar la veritat.

A mesura que avançava he anat arribant a la conclusió que no podia continuar sense involucrar-me en la història i això m'ha portat a dedicar una part important del llibre a la meva vida política i, com no podia ser d'una altra manera, també a la del meu pare, car han estat les dues persones, el pare i l'avi matern, que més han tingut una influència en mi. Els meus exemples. Ambdós eren persones compromeses. Ells m'han ensenyat el que havien assumit profundament, els principis republicans, o sigui el respecte de l'altre, la llibertat, la llibertat de pensament i d'opinió i l'interès i la participació en la vida política i també, és clar, la laïcitat, tot i que el meu avi era agnòstic i el meu pare creient, però no gaire practicant o més aviat practicant a la seva manera.

Per això, una part important del llibre és autobiogràfica. La resta ha estat el producte de la recerca arxivística, la lectura de llibres, d'entrevistes i de l'anàlisi i la reflexió de fets i situacions històriques concretes, d'arxius personals i de la memòria.

No sempre és fàcil confrontar la història dels historiadors i la memòria. No sempre coincideixen, però sovint es completen. La interpretació de fets

històrics és diversa i necessària, diria que rica. No em vaig polititzar jove per atzar, sinó per les vides del meu avi i del meu pare, que m'han influenciat molt. Llurs vides m'han portat a interrogar-me.

Les circumstàncies m'han portat a viure certs esdeveniments i a conèixer algunes persones. És important explicar-ho, ja que la memòria fa part de la història. Començo a tenir una edat en què cal que deixi rastre, que deixi constància de la meva experiència i dels fets que he viscut. Com que és informació, es deixa més fàcil la tasca a l'historiador.

L'oblit del meu avi i de tantes altres persones interessants m'ha ferit, m'ha ofès, però també he volgut escriure aquest llibre, que voldria dedicar a tots ells. A tots aquells qui han donat llur vida per una causa, política o científica, i a tots aquells qui han estimat el seu país fins a sacrificar llur pròpia vida. En última instància, a tota la gent important oblidada.

És important per a la cultura d'un poble. Li dóna gruix i força i Catalunya ho necessita en els moments complicats que està vivint.

Per què l'he escrit ara i no abans? Crec que la situació política actual, en un moment crucial per al meu país, m'hi ha incitat.

Tot plegat és producte de la transició. Una transició sense ruptura i que la història demostrarà com a poc modèlica.

La transició ha fracassat, puix que les qüestions fonamentals que la República espanyola va voler resoldre continuen sense solució: el conflicte territorial, la laïcitat, l'ensenyament, la democràcia política i les injustícies socials degudes en gran part a una estructura econòmica de cacics.

La democràcia espanyola actual és la de l'amnèsia. L'amnèsia és una malaltia que consisteix a negar la importància vital de la memòria amb l'objectiu d'oblidar el passat per no haver de resoldre els conflictes del present, ni haver de donar explicacions. És la causa dels compromisos malaltissos que perpetuen els conflictes.

A Espanya no hi ha hagut ruptura amb el franquisme i, per tant, no s'ha reallitzat cap desfranquització, cosa que hauria estat saludable i necessària, com es va fer a Alemanya amb la desnazificació (*Entnazifizierung*), tot i que imperfecte. Però es va fer.

L'amnèsia espanyola no és la dels grans fets històrics; l'amnèsia espanyola té dues vessants: la que ha ignorat el gran moviment d'esperança que va representar la república amb la seva voluntat de resoldre els problemes crònics del

país, l'educació, la injustícia social i la pobresa, el laïcisme, i també l'intent d'iniciar un procés de solució a la qüestió nacional a l'Estat espanyol, en particular, les qüestions catalana i basca, però no únicament.

L'amnèsia de la democràcia espanyola té un segon vessant: el de l'empobriment intel·lectual del país, que es va privar de tota aquella generació de gent que pensava, de gent de vàlua; també va ser la de la postguerra, del totalitarisme, de la repressió, del menyspreu i la reconstrucció d'una societat conservadora, acrítica i poruga que no va evolucionar durant molts anys mentre la resta del món occidental ho feia.

El franquisme ha generat una societat mediocre que la democràcia no ha volgut capgirar i ha creat una societat basada en la ignorància de tot el potencial que s'havia perdut, una democràcia que ha refusat d'encarar els problemes fonamentals del país que van justificar la Guerra Civil; en definitiva, una democràcia que ha nascut vella i incapaç d'evolucionar.

La mateixa Espanya conservadora que va provocar la guerra i que va mantenir el país durant quaranta anys en un sistema encarcerat i poc obert, s'ha apropiat de la democràcia precisament per a impedir que es realitzi.

La democratització de les ments i del comportament encara resta per fer. Aquest oblit del passat és greu per la simple raó que no únicament s'obliden fets estrictament polítics, sinó que s'obliden sobretot les persones i llurs aportacions a la humanitat i a la societat. Per aquest motiu m'agradaria dedicar aquest llibre a totes aquelles persones que com el meu avi van donar llur vida per la salvació de moltes vides i que la democràcia ha volgut oblidar.

La immensa majoria dels intel·lectuals eren al bàndol republicà i cadascun, en la seva especialitat, va aportar grans coses. Els metges van salvar moltes vides gràcies a persones com les que van organitzar els centres hospitalaris per fer front a una guerra particularment violenta i sagnant, amb allaus de ferits i morts, des dels fronts clàssics fins als bombardeigs massius de les ciutats (Barcelona i Gernika), els assassinats i els conflictes interns. Van saber recollir les experiències i els coneixements anteriors. Els metges van haver-hi de fer front. Quan els portaven un ferit no li demanaven de quin bàndol era! El curaven i prou.

Les transfusions de sang, els hospitals mòbils de camp als fronts, la reorganització dels hospitals sense per això abandonar els malalts, les experiències de la Guerra Civil, van ser molt útils per a la Guerra Mundial que va esclatar pocs mesos després.

Voldria, doncs, dedicar aquest llibre a tots aquells demòcrates i republicans anònims, a tots aquells metges que van donar llur vida per a salvar-ne d'altres i que el règim franquista va desaprofitar conscientment, amb el seu orgull, llurs coneixements per l'única raó de l'odi, de l'enveja i de les diferències ideològiques, per la baixesa humana. Mai el meu avi no va demanar als seus malalts el que pensaven, ni quan era confinat a Alacant durant els anys quaranta i cinquanta. Per a ell eren simplement éssers humans que patien i que calia guarir o alleugerir llur sofriment i dolor. Era un humanista i li van fer la vida impossible malgrat haver volgut tornar a un país ben poc interessant i acollidor, l'Espanya de la postguerra. La seva vida es va acabar als cinquanta anys. Una llàstima!

La democràcia espanyola és un règim covard, mancat de la generositat i de la gosadia d'aquella experiència republicana que va ser un intent de canviar el país profundament, i això malgrat els seus grans defectes i les seves mancances.

El franquisme ha fet néixer a Espanya una democràcia feble, incapaç d'afrontar els conflictes amb cap més altre coratge que el dels vencedors sobre els vençuts.

Així, avui tornem a viure els mateixos conflictes amb una dreta rànica i una esquerra covarda. L'Espanya del Comité de Liberación de Madrid i del Comité de Ocupación de Barcelona. Afrontar amb coratge el passat serveix per a resoldre els problemes del futur. I Espanya no ho ha sabut o no ho ha volgut fer.

Intento fer conèixer el passat a partir de la història d'una persona, el meu avi, perquè se sàpiga el que va ser el sofriment d'aquells centenars de milers d'exiliats i de represaliats.

S'ha obligat els republicans a reconèixer els seus errors i els seus crims. Esperem encara que uns altres ho facin!

Voldria aprofitar l'ocasió per a retre un homenatge al president màrtir: el president Companys. Avui encara és hora que s'anul·li el judici a Lluís Companys a fi de rehabilitar-lo tornant-li tota la dignitat que es mereix. Certament va cometre molts errors, es va equivocar sovint, però el van assassinar perquè era el president de Catalunya. Ha estat l'únic magnicidi d'aquella època tan convulsa dels trenta i quaranta. Ni Hitler es va atrevir a assassinar el jueu i socialista Léon Blum, expresident del Consell del Govern del Front Popular de França. El va mantenir en una torre presoner a Alemanya fins que els aliats el van alliberar.

El règim nazi va durar dotze anys a Alemanya, el franquisme n'ha durat quaranta a Espanya. Ha marcat tres generacions. A principi del 1939, el meu avi tenia 45 anys, la meva mare 18. Ambdós van morir durant el franquisme i Franco va morir quan faltaven pocs dies perquè jo en tingués 26. És massa!

El doctor Francesc Ribas Soberano era una persona normal, un metge que va intentar exercir la seva professió d'acord amb els seus ideals i principis. Va voler millorar el seu país que estimava. Va voler la llibertat de Catalunya i tot això la història no li ho va perdonar.

Insisteixo a dedicar aquest llibre a tots aquells que, com ell, van donar llur vida pel progrés i els seus principis i que la democràcia ha oblidat.

Jo només he volgut aportar el meu gra de sorra.